

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

[Signature]
Віталій СЕРЬОГІН

«29» *серпня* 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АЛЬТЕРНАТИВНЕ РОЗВ'ЯЗАННЯ СПОРІВ

рівень вищої освіти - другий (магістерський)
галузь знань - 08 Право
спеціальність - 081 Право
освітня програма - Право
вид дисципліни - за вибором
факультет - юридичний

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою юридичного факультету

28 серпня 2024 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Устименко О.А., к.ю.н., завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

Протокол від 27 червня 2024 року, № 14

Завідувач кафедри

цивільно-правових дисциплін Олена УСТИМЕНКО

Програму погоджено с гарантом освітньої професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти

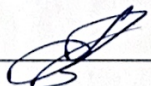
Гарант освітньої професійної програми «Право»
другого (магістерського) рівня вищої освіти

 Віталій СЕРЬОГІН

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від 28 серпня 2024 року, № 1

Голова методичної комісії
юридичного факультету

 Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Альтернативне розв'язання спорів» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів у галузі права за другим рівнем зі спеціальності 081 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є досягнення всебічного глибокого розуміння та засвоєння студентами сутності та природи альтернативного розв'язання спорів в сучасних умовах інтеграції національного законодавства із законодавством Європейського Союзу

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є формування таких загальних та спеціальних компетентностей.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово

СК 1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності

СК 3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні

СК 4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України

СК 5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції

СК 6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію

СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності

СК 10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування

СК 11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів

СК 13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією

СК 14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини

СК 15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості

СК 14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини

СК 15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
денна форма навчання	заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
20 год.	4 год.
Практичні, семінарські	
10 год.	4 год.
Лабораторні	
Самостійна робота, у тому числі	
60 год.	82 год.
Індивідуальні завдання	
10 год.	10 год.

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти мають досягти таких результатів навчання:

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання

ПРН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами

ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження

ПРН 5. Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово

ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи

ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання

ПРН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності

ПРН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг

ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права

ПРН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції

ПРН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу

ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів

ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування

ПРН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування

ПРН 16. Брати продуктивну участь у розробці проєктів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини

ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності, визначені закладом вищої освіти:

ПРН 18. Готувати проєкти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях

ПРН 19. Формулювати багатоваріантність розв'язання правових проблем (задач) у вирішенні практичних ситуацій.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальна частина альтернативного розв'язання спорів.

Тема 1. Загальна характеристика юридичного конфлікту.

Поняття та ознаки конфлікту. Види конфліктів. Уявні конфлікти. Загальна характеристика юридичного конфлікту як різновиду соціального конфлікту. Порівняння правопорушення та спору про право (правового спору). Публічно-правові спори. Приватноправові спори. Інтерес в праві. Форми подолання конфлікту. Поняття альтернативного вирішення спорів.

Тема 2. Історичні етапи розвитку системи альтернативного розв'язання спорів.

Виникнення та розвиток системи альтернативного розв'язання спорів. Історичні етапи становлення системи альтернативного розв'язання спорів. Система джерел правового регулювання альтернативного розв'язання спорів. Міжнародні джерела: конвенції, закони, рекомендації. Впровадження норм в сфері альтернативного розв'язання спорів в національне законодавство України.

Тема 3. Система способів (форм) альтернативного розв'язання спорів.

Система способів (форм) альтернативного розв'язання спорів: основні та комбіновані способи. Доюрисдикційні та юрисдикційні способи альтернативного розв'язання спорів. Позасудове, досудове та судове застосування способів альтернативного розв'язання спорів. Використання можливостей мережі Інтернет при альтернативному розв'язанні спорів. Види комбінованих способів альтернативного розв'язання спорів. Загальна характеристика комбінованих способів альтернативного вирішення правових спорів

Розділ 2. Спеціальна частина альтернативного розв'язання спорів.

Тема 4. Третейське судочинство. Міжнародний комерційний арбітраж.

Загальна характеристика третейського порядку розгляду спорів. Порядок створення третейських судів. Види третейських судів. Третейська угода. Третейський розгляд. Рішення третейського суду. Виконання рішення третейського суду. Оскарження та скасування рішень третейського суду. Поняття і види міжнародного комерційного арбітражу. Арбітражі загальної юрисдикції. Арбітражі ad hoc.

Тема 5. Медіація.

Поняття медіації. Медіабельність. Принципи медіації. Переваги і можливості медіації. Цілі медіації. Історія медіації. Види медіації. Оформлення результатів медіації. Загальна характеристика медіації при вирішенні спорів, що виникають у трудових правовідносинах; відновного правосуддя; медіації в адміністративному судочинстві України. Моделі правового регулювання медіації в іноземних країнах. Проблеми та перспективи

впровадження медіації в Україні.

Тема 6. Інститут омбудсмена в системі альтернативного розв'язання спорів. Переговори.

Загальна характеристика інституту омбудсмену: поняття, ознаки, функції, сфера діяльності. Виникнення інституту омбудсмену та історія його розвитку. Моделі інституту омбудсмену. Фінансовий омбудсмен. Впровадження в Україні інституту бізнес-омбудсмену. Міжнародний досвід впровадження інституту омбудсмену. Переговори як спосіб альтернативного розв'язання спорів: поняття, значення, мета, задачі. Моделі переговорів. Техніки переговорів. Стадії переговорів. Порядок здійснення переговорів та вирішення спору.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		с	лаб.	інд.	с.р.	л		с	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Загальна частина альтернативного розв'язання спорів												
Тема 1. Загальна характеристика юридичного конфлікту.	12	2	1			9	14	2				12
Тема 2. Історичні етапи розвитку системи альтернативного розв'язання спорів.	16	4	1			11	14					14
Тема 3. Система способів (форм) альтернативного розв'язання спорів.	17	4	2			11	16		2			14
Разом за розділом 1	45	10	4			31	44	2	2			40
Розділ 2. Спеціальна частина альтернативного розв'язання спорів												
Тема 4. Третейське судочинство. Міжнародний комерційний арбітраж.	15	4	2			9	14					14
Тема 5. Медіація.	17	4	2			11	18	2	2			14
Тема 6. Інститут омбудсмена в системі альтернативного розв'язання спорів. Переговори.	13	2	2			9	14					14
Разом за розділом 2	45	10	6			29	46	2	2			42
Усього годин	90	20	10			10	60	4	4		10	82

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальна характеристика юридичного конфлікту	1
2	Історичні етапи розвитку системи альтернативного розв'язання спорів	1
3	Система способів (форм) альтернативного розв'язання спорів	2 (2)
4	Третейське судочинство. Міжнародний комерційний арбітраж	2
5	Медіація	2 (2)
6	Інститут омбудсмена в системі альтернативного розв'язання спорів. Переговори	2

Разом	10 (4)
--------------	---------------

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Загальна характеристика юридичного конфлікту (опрацювання додаткової літератури за темою).	9 (12)
2	Історичні етапи розвитку системи альтернативного розв'язання спорів (опрацювання додаткової літератури за темою).	11 (14)
3	Система способів (форм) альтернативного розв'язання спорів (опрацювання додаткової літератури за темою).	11 (14)
4	Третейське судочинство. Міжнародний комерційний арбітраж (опрацювання додаткової літератури за темою).	9 (14)
5	Медіація (опрацювання додаткової літератури за темою).	11 (14)
6	Інститут омбудсмена в системі альтернативного розв'язання спорів. Переговори (опрацювання додаткової літератури за темою).	9 (14)
Разом		60 (82)

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання для студентів очної та заочної форми навчання – реферат. Студент повинен розкрити максимально повністю зміст теоретичних питань, використовуючи достатній обсяг теоретичних розробок та практичних прикладів (за наявності).

Вимоги до індивідуального завдання

- мова написання – українська, у науковому стилі
- загальний обсяг роботи 12-18 арк. формату А-4, текст розміщується з одного боку сторінки
- текстові вимоги: редактор – Word; шрифт – Times New Roman, чорний колір, 14 кегель, через 1,5 інтервал; поля: зверху – 2 см, знизу – 2 см; зліва – 3 см, справа – 1,5 см, книжковий формат, нумерація сторінок у верхньому правому кутку
- обов'язкові посилання у тексті завдання на використані джерела: у квадратних дужках вказується номер джерела за списком та номер сторінки в ньому (за наявності), де викладена відповідна інформація. Дужки проставляються безпосередньо за текстом, якого стосується посилання. Наприклад: «автори вважає, що ... / викладається зміст думки/ [1, с. 2-3]»; цифри «1» в даному прикладі – це номери, під якими розміщені зазначені роботи у списку використаних джерел, «с. 2-3» – номери сторінок
- в посиланнях на наукові статті, опубліковані у збірниках наукових праць, періодичних виданнях тощо обов'язково зазначається прізвище автора та назва праці, назва видання, рік, номер випуску, сторінки, на яких розміщено дану працю
- запозичення чужих думок без посилання на автора не дозволяється
- положення роботи мають бути сформульовані на основі чинних нормативно-правових джерел.

Нормативний матеріал, наукову, навчальну та іншу спеціальну літературу за темою індивідуального завдання студент підбирає самостійно. Застаріла наукова та нормативно-правова база може використовуватися у контрольній роботі тільки в якості порівняльного елемента.

Тема індивідуального завдання обирається студентом за порядковим номером у нижченаведеному переліку тем, та має співпадати з першою літерою прізвища студента за українським алфавітом (А-Е – 1, Є-К – 2, Л-П – 3, Р-У – 4, Ф-Ч – 4, Ш-Я – 5).

Теми індивідуальних завдань

1. Історичні етапи становлення системи альтернативного розв'язання спорів
2. Використання можливостей мережі Інтернет при вирішенні правових спорів
3. Переговори як основний спосіб альтернативного розв'язання спорів
4. Інститут омбудсмену
5. Загальна характеристика третейського порядку розгляду спорів в Україні

7. Методи навчання

Застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні – описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;
2. наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);
3. практичні – формування вмінь і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

8. Методи контролю

Застосовується вхідний контроль з метою з'ясування рівня знань студентів з дисциплін, які є базовими для вивчення даної. Проводиться на початку вивчення дисципліни шляхом усного опитування або експрес-контролю (тестування).

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському аудиторному занятті у формі усного опитування, виступів студентів, написання та захисту рефератів, контрольних робіт.

Поточний контроль проводиться у вигляді письмової контрольної роботи з метою оцінювання знань і умінь, набутих під час вивчення тем відповідного розділу, та виконання індивідуального завдання в форматі реферативної роботи. Письмова контрольна робота може передбачати розгорнуті відповіді на питання, відповіді на тести.

По закінченню вивчення курсу проводиться екзамен у формі письмової екзаменаційної роботи. Письмова екзаменаційна робота може передбачати розгорнуті відповіді на питання, відповіді на тести.

Студента допускають до складання семестрового підсумкового контролю за умови набрання ним мінімум 10 балів. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену з навчальної дисципліни, складає 40. Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Перелік питань до екзамену

1. Поняття та ознаки конфлікту.
2. Види конфліктів. Уявні конфлікти.
3. Загальна характеристика юридичного конфлікту як різновиду соціального конфлікту.
4. Порівняння правопорушення та спору про право (правового спору).
5. Публічно-правові спори.
6. Приватноправові спори.
7. Інтерес в праві.

8. Форми подолання конфлікту.
9. Поняття альтернативного вирішення спорів.
10. Виникнення та розвиток системи альтернативного розв'язання спорів.
11. Історичні етапи становлення системи альтернативного розв'язання спорів.
12. Система джерел правового регулювання альтернативного розв'язання спорів.
13. Міжнародні джерела: конвенції, закони, рекомендації.
14. Впровадження норм в сфері альтернативного розв'язання спорів в національне законодавство України.
15. Система способів (форм) альтернативного розв'язання спорів: основні та комбіновані способи.
16. Доюрисдикційні та юрисдикційні способи альтернативного розв'язання спорів.
17. Позасудове, досудове та судове застосування способів альтернативного розв'язання спорів.
18. Використання можливостей мережі Інтернет при альтернативному розв'язанні спорів.
19. Види комбінованих способів альтернативного розв'язання спорів.
20. Загальна характеристика комбінованих способів альтернативного вирішення правових спорів.
21. Загальна характеристика третейського порядку розгляду спорів.
22. Порядок створення третейських судів.
23. Види третейських судів.
24. Третейська угода.
25. Третейський розгляд.
26. Рішення третейського суду.
27. Виконання рішення третейського суду.
28. Оскарження та скасування рішень третейського суду.
29. Поняття і види міжнародного комерційного арбітражу.
30. Арбітражі загальної юрисдикції. Арбітражі ad hoc.
31. Поняття медіації. Медіабельність.
32. Принципи медіації.
33. Переваги і можливості медіації. Цілі медіації.
34. Історія медіації.
35. Види медіації.
36. Оформлення результатів медіації.
37. Загальна характеристика медіації при вирішенні спорів, що виникають у трудових правовідносинах; відновного правосуддя; медіації в адміністративному судочинстві України.
38. Моделі правового регулювання медіації в іноземних країнах.
39. Проблеми та перспективи впровадження медіації в Україні.
40. Загальна характеристика інституту омбудсмену: поняття, ознаки, функції, сфера діяльності.
41. Виникнення інституту омбудсмену та історія його розвитку.
42. Моделі інституту омбудсмену.
43. Фінансовий омбудсмен. Впровадження в Україні інституту бізнес-омбудсмену.
44. Міжнародний досвід впровадження інституту омбудсмену.
45. Переговори як спосіб альтернативного розв'язання спорів: поняття, значення, мета, задачі.
46. Моделі переговорів. Техніки переговорів. Стадії переговорів.
47. Порядок здійснення переговорів та вирішення спору.

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен/залік – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 40$:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Індивідуальне завдання – 10 балів

Контрольна робота – 10 балів.

Поточний контроль						Індивідуальне завдання	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6					
$\sum 40$						10	10	60	40	100

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів.**

Критерії оцінювання усної відповіді

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;

- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;

- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, причому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Оцінюванні реферату здійснюється відповідно до наступних критеріїв

– результати роботи студента фрагментарні, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення – 1 бал;

– студент розкриває основні положення теми роботи, виконує завдання за зразком, володіє елементарними навичками – 5 бали;

– студент розкриває у роботі істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Презентація роботи студента логічна, обґрунтована, хоча їй бракує власних суджень – 8 бали;

– знання студента з обраної теми реферату є глибокими, системними; студент вміє застосовувати їх для виконання можливих практичних кейсів, наукова діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати правові ситуації, факти, виявляти і відстоювати власну позицію – 10 балів.

Критерії оцінювання контрольної та екзаменаційної роботи

Контрольна та екзаменаційна роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 10 тестових завдань, екзаменаційна робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має варіанти відповідей, тільки один з яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія. О. О. Кот. К.: Алерта, 2017. 494 с.
2. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування. Уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів: ПАІС, 2007. 296 с.
3. Леко, Б. Медіація: підручник. Б.Леко, Г.Чуйко. Чернівці: Книги ХХІ, 2011. 464 с.

Допоміжна література

1. Директива Європейського парламенту та Ради Європи «Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах» 2008/52/ЄС від 21 травня 2008 р.
2. Arbitration, Mediation, and Expert Determination Rules and Clauses. Intellectual Property Organization (WIPO), 2009.
3. Barrett J. T., Barrett J. P. A history of alternative dispute resolution: the story of a political, cultural, and social movement. San Francisco. 2004.
4. Richard Hill Associate Editor. Baker and McKenzie. International Litigation and Arbitration Practice Groups Juris Publishing. 2004. 361 p.
5. Белінська О.В. Медіація – альтернативне вирішення спорів. *Вісник Вищої ради юстиції*. № 1 (5). 2011. С. 158–173.
6. Вирішення публічно-правових спорів з органами влади. Практичний посібник. За ред. Сало Л. Б., Сенюта І. Я., Хлібороб Н. Є., Школик А. М. Дрогобич: Коло, 2009. 112 с.
7. Дудка І. Перспектива законодавчого регулювання медіації в Україні. Альтернативні способи вирішення правових спорів (ADR) : матеріали Четвертого львівського міжнародного форуму (м. Львів, 26–27 травня 2011 року). Відп. за вип. І. І. Дудка. Львів: Львівський державний інститут новітніх технологій та управління ім. В. Чорновола, 2011. С. 196–201.
8. Землянська В. Вивчення досвіду Польщі в сфері медіації. *Право України*. 2004. № 3.
9. Маляренко В. Т., Войтюк І. А. Відновлювальне правосуддя: можливості запровадження в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 8.
10. Медіація в адміністративних справах: вивчення зарубіжного досвіду. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2007. № 4. С. 83–84.
11. Медіація в цивільних, сімейних та господарських спорах України: сьогодення та майбутнє. Реком. А. Залара, експерта Ради Європи. Київ:[б. в.], 2007. 167 с.
12. Медіація конфліктів і спорів у галузі корпоративного управління. Уклад.: Ерік М. Рунессон, Марі-Лоранс Гі. Авторське право 2007. IFC (Міжнародна фінансова корпорація) 2121 Пенсильванія Авеню, NW Вашингтон, Округ Колумбія 20433. 69 с.
12. Мемель Фрідріх-Йоахім. Медіація в адміністративному судочинстві України. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2007. № 4. С. 30–36.
13. Микитин Ю. І. Медіація у кримінальних справах: деякі правові аспекти. К., 2006. 84 с.
14. Модель процесу посередництва: концепції, методи та прийоми: Посібник. 2-ге вид., доп. За ред. А. Журавського, Н. Гайдук. Вінніпег; Львів: Малті-М, 2004. 151 с.
15. Позасудове вирішення публічно-правових спорів. Центр досліджень місцевого самоврядування, Львів, 2010. 143 с.
16. Русинка І.І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами. Навчальний посібник. Київ, 2007. 332 с.
17. О. Кармаза. Медіація та переговори як альтернативні способи вирішення спорів. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 13-18.

11. Посилання на інформаційні ресурси в інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Український центр медіації: <http://ukrmediation.com.ua/ua/>
2. Mediators and Everything mediation (США): <http://www.mediate.com/>
3. Centre for Dispute Resolution (Великобританія): <http://www.cedr.co.uk/>

4. ADR Center (Італія): <http://www.adrcenter.com/>
5. Законодавча база ЄС: <http://eur-lex.europa.eu/>
6. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: <http://rada.gov.ua/>